

De handschriftencollectie van de Hoge Raad van Adel en enkele gedeponeerde familiearchieven, Den Haag, 2009, 13; — R. BEYDALS, J. CALUWAERTS, *De familie Beyda(e)ls van de 14de eeuw tot heden naar de werken van José Anne de Molina*, Haarlem, 2010, 89-110.

Paul DE WIN

BIGWOOD, Edouard-Jean, biochemicus, nutritionist, hoogleraar.

Edouard-Jean (ook Edward John) Bigwood werd geboren in Brussel op 10 september 1891 als oudste zoon van de Engelse bankier Ellis Edward Bigwood (Portsmouth, 15 juli 1856-Brussel, 29 mei 1931), zoon van Thomas Cook Bigwood (Portsea, 1812-Brussel, 1888) en Harriet Winter Ellis (Portsea, 1821-Waterlooville, 1887), en de Nederlandse Wilhelmina Jacoba Eliza, gezegd Lilly, Schuurman (Haarlem, 8 februari 1867-16 december 1937), dochter van Jan en Wilhelma Jacoba Eliza Merkus. Zijn ouders waren gehuwd op 26 oktober 1889. Edouard-Jean was van geboorte Brit, maar hij verkreeg bij zijn meerderjarigheid op eigen verzoek de Belgische nationaliteit. Hij had een broer genaamd Robert Merkus Bigwood (1893-1974), in wiens voornamen een familiaal gebruik werd toegepast, namelijk om de familienaam van de moeder te gebruiken als een van de voornamen van een kind. Ter staving hiervan: grootvader Thomas Cook Bigwood was de zoon van John Bigwood (1785-1848) en Elizabeth Cook (1785-1864). De familie Bigwood hield dus sterk aan haar Engelse traditie. Edouard-Jean huwde op 3 augustus 1933 te St.-Gillis bij Brussel met Francine Hartog (3 augustus 1907-Ukkel, 10 oktober 2002). Het echtpaar kreeg twee kinderen: Aline werd geboren op 28 juni 1934 en Jean op 19 juni 1936. Op 11 december 1975 overleed E. J. Bigwood, die al enige tijd hartproblemen had, in Brussel.

Na de beëindiging van zijn middelbare studies aan het thans niet meer bestaande Dupuich Instituut, dat een uitstekende pedagogische reputatie had, startte Bigwood in 1910 met zijn universitaire studies aan de Université Libre de Bruxelles (ULB). Wegens de Eerste Wereldoorlog moest Edouard zijn studies in de geneeskunde van 1914 tot 1918 onderbreken (hij verbleef zelfs gedurende zes maanden in gevangenschap te Antwerpen), maar in 1920 behaalde hij het diploma van doctor in de genes-, heel- en verloskunde. Na een korte stage in het „Hôpital Cochin” in

Parijs ontving hij vanwege de „Belgian American Educational Foundation” een studiebeurs voor de Verenigde Staten van Amerika. Hij verbleef achtereenvolgens in Baltimore aan Johns Hopkins University en in New York aan Columbia University. Tijdens deze periode ontstond bij Bigwood een speciale belangstelling voor suikerziekte. Hij kwam in direct contact met Frederick Banting (1891-1941), professor in Toronto, Canada, die in 1923 samen met J. MacLeod (1876-1935) van diezelfde universiteit de Nobelprijs kreeg voor de ontdekking van de insuline.

Terug in België werd Jean in 1922 door professor Auguste Slosse (1863-1930) uitgekozen als assistent. A. Slosse geldt in België als één der pioniers in de biochemie. Slosse richtte inderdaad een laboratorium op voor de biochemie, maar slaagde er pas in, na lang aandringen, om in 1908 een apart vak te introduceren nl. de fysiologische scheikunde, naast de cursus fysiologie die door prof. J. Demoor (*NBW*, dl. III, 261) gedoceerd werd. Onmiddellijk na zijn benoeming startte Edouard zijn onderzoek waarmee hij in 1924 op basis van een proefschrift over „het fysiocochemisch evenwicht in bloed bij epilepsie” een speciaal doctoraat behaalde in de biochemische wetenschappen, een doctoraat dat in België op dat ogenblik alleen aan de ULB bestond. In het zelfde jaar kreeg hij een bevordering tot werkleider en in 1926 werd hij aangesteld als geëgreerde voor het hoger onderwijs. In 1928 werd hij benoemd tot docent voor een nieuw opgericht vak in de faculteit Wetenschappen, dat aanvankelijk „biologische scheikunde” genoemd werd. Na het overlijden van A. Slosse in 1930 werd Bigwood gewoon hoogleraar en nam hij de volledige leeropdracht van zijn leermeester in de faculteit Geneeskunde op zich, nl. de fysiologische scheikunde, de pathologische scheikunde en de voedingshygiëne. Tijdens zijn loopbaan aan de universiteit, d.w.z. tot aan zijn emeritaat in 1961, besteedde Bigwood veel aandacht aan zijn onderwijs. Hij was een talentvolle lesgever die vaak op een anekdotische en zeer innemende manier het studentenpubliek wist te boeien. Hij was ook uiterst attent bij de opkomst van nieuwe discipli-

nes, zo richtte hij verschillende cursussen op (o.a. in 1946 de biologische fysica en in 1959 de radiochemie). Ter gelegenheid van zijn emeritaat in 1961 werd hem een bescheiden huldeboek opgedragen, waarin zijn volledige loopbaan weergegeven is samen met alle functies en zendingen die hij uitvoerde zowel voor nationale als voor internationale organismen. Dankzij de 216 chronologisch vermelde publicaties kan de onderzoeksinteresse van Bigwood gevolgd worden.

Van 1923 tot 1933 publiceerde hij verschillende artikels over suikerziekte en verschillende aspecten van glycemie. Tegelijkertijd deed hij fysicochemisch onderzoek betreffende de zuur-base evenwichten in bloed zowel bij fysiologische als pathologische toestanden. Vervolgens richtte zijn belangstelling zich naar de calciumionenconcentratie in plasma en de calciumionenevenwichten over membranen. Zijn experimenteel onderzoek over de permeabiliteit van calcium door celmembranen (1927-1932), kan in het licht van de huidige kennis over biomembranen op zijn minst vooruitstrevend genoemd worden. Hierna deed hij onderzoek over de cellulaire oxidaties. Zijn autoriteit in dit domein blijkt uit het feit dat hij samen met zijn medewerker J. Thomas (1904-1975) aangezocht werd om het hoofdstuk *Cytochrome* te schrijven in het werk *Traité de Physiologie* van Roge en Binet, dat in 1938 verscheen bij Masson in Parijs.

Vanaf 1933 begon Bigwood, zonder zijn ander onderzoek te verwaarlozen, zich meer te richten naar de menselijke voeding. In 1935 publiceerde Bigwood in opdracht van het Rode Kruis van België een brochure (147 blz.) over *Les critères d'une alimentation rationnelle*. Dat Edouard een nieuwe onderzoeksrichting insloeg had veel te maken met het feit dat hij steeds meer oog had voor het praktische nut van de wetenschap alsook met het feit dat dit onderzoek in dezelfde richting lag als dat van zijn voorganger. Reeds in 1910 had A. Slosse een voedingsenquête uitgevoerd (samen met A. Maxweiler, *Enquête sur l'alimentation de 1065 ouvriers Belges*) en in 1920 (met J. Demoor, *L'Alimentation des Belges pendant la guerre et ses conséquences*). Vanaf

1934 startte Bigwood op verzoek van het Solvay-Instituut een groots opgezette voedingsenquête te Brussel. Uit dit onderzoek volgden verschillende publicaties met misschien als meest bekende het in 1937 gepubliceerde werk *L'Alimentation rationnelle de l'homme normal en Belgique*. Steeds meer werd de biochemische Bigwood een nutritionist, die België in dit domein vertegenwoordigde. De Tweede Wereldoorlog zou Bigwoods belangstelling voor de menselijke voeding alleen maar doen toenemen.

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd de Brusselse Universiteit in 1941 gesloten. E. J. Bigwood, die een uitgesproken antifascist was, besloot niet in Brussel te blijven maar vertrok met zijn gezin in de „oude Ford” naar Toulouse in Frankrijk om daar de Belgische vluchtelingen bij te staan. Het gezin Bigwood reisde verder naar Lissabon waar de wegen uiteen gingen: terwijl mevrouw Bigwood en de twee kinderen naar de VSA vertrokken, ging Edouard naar Londen, waar hij op vraag van de Belgische regering in ballingschap betrokken was bij de organisatie van de voedselvoorziening van het bezette Europa tijdens en na de oorlog. Als Belgisch vertegenwoordiger nam hij deel aan de befaamde Hot Springs-conferentie in 1943. De bezielenzede inzet van Bigwood samen met zijn kwaliteiten zowel op wetenschappelijk als op menselijk vlak, hebben er zeker toe bijgedragen dat hij de ideale persoon was die in 1946 de medeoprichter en de eerste voorzitter was van de Internationale Unie voor Voedingwetenschappen (IUNS). Het voorzittersmandaat, dat vier jaar telde, werd driemaal hernieuwd, zodat Bigwood gedurende 14 jaar (tot in 1960) een stempel kon drukken op de internationale organisatie die een steeds grotere mondiale allure kreeg. Terwijl de eerste bijeenkomst te Bazel in 1952 slechts 150 deelnemers telde uit 18 landen, kwamen er einde 1993 meer dan 2800 deelnemers uit een honderdtal landen samen in Adelaide in Australië.

Tweede fase van de universitaire loopbaan

Ondanks zijn internationale erkenning

bleef Edouard na zijn terugkeer in 1945 te Brussel zeer actief in zijn universiteit, wat met twee belangrijke feiten kan geïllustreerd worden. Bigwood was verplicht zijn totaal uit elkaar gevallen onderzoekslaboratorium volledig opnieuw op te bouwen. Op een merkwaardige manier slaagde hij er in een groep van enthousiaste onderzoekers rondom zich te groeperen. In 1949 maakte Bigwood op het eerste internationale congres over de biochemie te Cambridge kennis met Stanford Moore (1913-1982) en William H. Stein (1911-1980), de latere winnaars van de Nobelprijs voor Chemie in 1972. Merkwaardig genoeg ontvingen Stein en Moore hun Nobelprijs niet over het onderwerp van de scheiding van aminozuren op ionenuitwisselaars en de kwantitatieve bepaling van deze eiwitbestanddelen. Edouard Bigwood zag onmiddellijk het belangrijke nut in van deze instrumentele doorbraak en begon plannen te maken om deze potentieel zeer belovende techniek in zijn laboratorium te Brussel te introduceren. Dankzij een Francqui-leerstoel-uitwisseling slaagde hij er in om S. Moore uit het Rockefeller-Instituut van New York voor het academiejaar 1950-1951 als gastprofessor te laten benoemen in Brussel. Al vóór de lessencyclus zou starten bracht Bigwood alles zodanig in orde dat de kennisoverdracht optimaal zou verlopen. Hij bestelde in de VSA de noodzakelijke apparatuur, verwierf extra geldfondsen en plande met zijn twaalf medewerkers onderzoek over zes verschillende projecten, gaande van de aminozuursamenstelling van moedermelk en voedsel uit Belgisch-Kongo tot biochemische studies van het eiwitmetabolisme. Het project kende een weergaloos succes. In 1957 werd het gezamenlijk onderzoek met meer dan 70 bijdragen gepubliceerd. Dit onderzoekswerk was niet alleen baanbrekend, maar betekende ook een stimulans voor een hele groep jonge onderzoekers die nadien toonaangevende functies waarnamen in het universitair onderwijs. Eveneens kwamen talrijke onderzoekers uit verschillende Europese landen naar het laboratorium om ervaring op te doen met deze techniek. Deze bood verschillende nieuwe mogelijkheden: de techniek werd te Brussel

volledig geautomatiseerd om kwantitatieve bepalingen te doen van eiwitten, de invloed van de wijzigingen in koemelk in functie van het veevoer, maar eveneens kreeg deze techniek toepassingen in de klinische chemie waar de normale eiwitsamenstelling vergeleken kon worden niet alleen bij zwangere vrouwen en kinderen, maar ook bij talrijke aandoeningen zoals bvb. bij kwashiorkor. Vanuit het standpunt van de zuivere biochemie werd het metabolisme van de eiwitten en hun afbraakproducten in de ratten grondig bestudeerd. Als een direct gevolg van dit onderzoek moet de opdracht worden vermeld die Bigwood kreeg vanwege het Ministerie van Koloniën. Het Ministerie verzocht om een studie betreffende de voeding van de Afrikaanse arbeiders in Belgische ondernemingen in de kolonie. In zijn rapport hierover aan Minister Pierre Wigny (1905-1986) stelde Bigwood dat de voeding volgens hem onvoldoende was en hij bepleitte om deze én kwantitatief én kwalitatief te verbeteren.

In 1953 werd Edouard door zijn collega's voorgesteld om de taak van rector op zich te nemen. Hij nam deze zware opdracht op zich zoals hij dat steeds deed: vol enthousiasme en dynamisme en met een volledige toewijding. Hij hechtte veel belang aan een herstructurering van de universiteit. Hij deed pogingen om te komen tot een meer vooruitstrevende en een meer democratische besluitvorming, maar zijn mandaat als rector was te kort (1953-1956), zijn ideeën waren té origineel en de geesten waren nog niet rijp om echte vernieuwingen door te voeren. Toch heeft Bigwood bijgedragen tot hervormingen die pas later gerealiseerd zouden worden. Tijdens zijn universitaire loopbaan ontving Bigwood tal van blijken van hoge erkentelijkheid o.a. het feit dat hem én te Lille én te Lyon het diploma van doctor honoris causa werd aangeboden. De boeiende loopbaan van E. J. Bigwood bevat tal van belangrijke gegevens, die niet aan bod kunnen komen. Een merkwaardig feit typeert echter het karakter van Bigwood. Hij was niet alleen lid van talrijke internationale organisaties, waarin hij actief meewerkte, maar ook was hij in 1948 benoemd tot werkend lid van de Académie

royale de Médecine de Belgique, waarvan hij al sinds 1935 corresponderend lid was. In 1962 werd hij verkozen tot vice-voorzitter. Toch diende hij op 6 januari 1964 zijn ontslag in aan deze eerbiedwaardige instelling. Deze hoogst ongebruikelijke daad van een oud-rector en internationaal erkend expert, heeft blijkbaar niet veel stof doen opwaaien. Het ontslag was het gevolg van heftige discussies in de Franstalige academie over een wetsontwerp betreffende de ziekte- en invaliditeitsverzekering. De sociale en vooruitstrevende standpunten die Bigwood verdedigde tegenover zijn eerder behoudsgezinde collega's, hadden geen succes en op een zeer moedige en waardige manier nam Bigwood ontslag, waarmee ongewild zijn rechtzinnig en onkreukbaar karakter tot uiting kwam.

Ook na zijn emeritaat in 1961 bleef Bigwood actief. Hij hield zich meer intens bezig met sommige activiteiten waarbij hij vóór zijn emeritaat betrokken was, maar toonde zich ook in andere domeinen een vernieuwer. Bigwood was zich, vooral na de Tweede Wereldoorlog, terdege bewust van het belang van onderzoek en voorlichting over voeding. Al in 1949 stichtte hij het Belgisch Instituut voor Voeding (BIV, in het Frans IBAN of Institut Belge pour l'Alimentation). Bigwood trachtte in dit instituut zowel de academische wereld, de overheid, alsook de voedingsindustrie te betrekken. Ondanks de inzet van heel wat prominente leden kwam dit maatschappelijk belangrijke instituut helaas niet echt tot volle bloei. Hij bleef echter tot aan zijn overlijden voorzitter van dit instituut, waarna em. Prof. dr. Gaston Verdonk (1913-2012), de leiding overnam. Ook was Bigwood sinds 1951 lid van de afdeling Hygiëne van de Hoge Gezondheidsraad. Na 1961 besteedde hij enorm veel tijd en energie aan rapporten die opgesteld moesten worden in het kader van de Eetwarenwetgeving. Hij bleef lid van de Hoge Gezondheidsraad tot aan zijn overlijden en hij nam deel aan 500 bijeenkomsten. Hij diende tijdens deze periode meer dan 120 verslagen in. Het moet onderstreept worden dat Bigwood mee aan de basis ligt van de fundamentele aanpassing van de wetgeving be-

treffende de eetwaren van 20 juni 1964, die voordien nog steeds geregeld werd door de wet van 4 augustus 1890. Deze nieuwe wet voorzag in tal van maatregelen, waarvan de meest in het oog springende nieuwigheid zeker te maken had met de introductie van de positieve lijsten voor additieven. Het is dan ook na zijn emeritaat dat Bigwood internationale vermaardheid verwierf in het domein van de Eetwarenwetgeving. Niet alleen nationaal in de Hoge Gezondheidsraad, of internationaal in de Codex Commissie betreffende de reglementering van voedseladditieven ontplooidde Bigwood al zijn energie, ook richtte hij in 1965 in zijn universiteit (ULB) een Onderzoekscentrum op over de Eetwarenwetgeving. Het Centre de Recherches sur le Droit de l'Alimentation (CRDA). Dit Centrum werd opgericht als gevolg van een door hem georganiseerd zeer succesvol colloquium, in november 1964: *De Eetwarenwetgeving in het Europa van morgen*. Dit colloquium en vervolgens het Onderzoekscentrum, waarvan Bigwood directeur werd, kaderden in het Instituut voor Europese studies van de ULB. In dit Centrum werd Bigwood bijgestaan door dr. Alain Gérard. Samen publiceerden zij bij de uitgeverij S. Karger van 1967 tot 1971 het vier delen tellend monumentaal basiswerk in drie talen (Frans, Engels en Spaans) over de *Fundamentele objectieven en principes van een vergelijkend eetwarenrecht* (meer dan 1000 blz.). Ten slotte was Bigwood ook in 1973 medeoprichter van de EFLA (European Food Law Association). Op de tweede dag van de eerste Algemene Vergadering kreeg Bigwood de titel van „Erelid” voor zijn uitzonderlijke bijdragen in het domein van de Eetwarenwetgeving.

Op 11 december 1975 overleed prof. dr. E. J. Bigwood te Brussel. Op 18 en 19 maart 1977 werd door het Onderzoekscentrum over Eetwarenwetgeving van de ULB een symposium georganiseerd onder het motto „In memoriam prof. E.J. Bigwood”. Het Onderzoekscentrum wordt voortaan het „E.J. Bigwood Centrum” genoemd. Op de academische zitting van 18 maart werd door drie sprekers hulde gebracht aan de oprichter van het Cen-

trum. In de drie huldetoespraken werd telkens opnieuw de nadruk gelegd op de lange prestigieuze loopbaan van prof. Bigwood, steeds toegewijd aan de hoogste intellectuele en morele waarden. Zijn sterke persoonlijkheid, zijn helder inzicht, zijn plichtsbewustzijn, zijn integriteit maar ook zijn inschikkelijkheid, zijn vriendelijkheid en ook zijn eenvoud, werden door allen die hem kenden steeds onderstreept.

In het aangename appartement aan de E. Bouillotstraat, waar Bigwood vanaf 1945 tot aan zijn overlijden verbleef, heerste een aangename familiale sfeer, waar Edouard op een voortreffelijke manier viool speelde, soms aan de piano begeleid door zijn vrouw, die met haar psychologie-diploma, behaald tijdens de oorlog aan de Columbia Universiteit, buitenshuis werkzaam was, maar haar echtgenoot steeds terzijde stond.

Bij het overzien van de loopbaan van prof. E. J. Bigwood komt men onder de indruk van de veelheid en veelzijdigheid van taken en functies die hij op zich nam, alsook van het feit dat hij bijzonder innovatief was. Telkens alert voor nieuwe trends wist hij zijn medewerkers en collega's voortdurend te stuwten met zijn enthousiasme. E.J. Bigwood was een groot mens, een groot wetenschapper en voor wat betreft de voedsel- en voedingswetenschappen, één van de pioniers die aan de basis ligt van de harmonisatie van de Europese Eetwarenwetgeving.

*Lit. : E.J. Bigwood, professeur de biochimie à la faculté de médecine de 1930 à 1961, (ULB), Brussel, 1961, 45 p. ; — Symposium „In memoriam prof. E.J. Bigwood”. Les orientations actuelles de la CEE en matière de réglementation des additifs alimentaires, Bruxelles, 18.3.1977 & 19.3.1977, (Etudes et Travaux du Centre E.J. Bigwood, 1), ULB, Brussel, 1979, A1-A19 ; — H. DEELSTRA, E.J. Bigwood (1891-1975) Van biochemicus naar nutritionist met wereldfaam, in : *Voeding*, 55, 1994, 1-6.*

Hendrik DEELSTRA

BOEYKENS, Liane, gezegd **Lily**, feministe, voorzitter van de Nationale (later Nederlandstalige) Vrouwenraad, de Europese Vrouwenraad, de Internationale Vrouwenraad en vertegenwoordigster van de Vrouwenraad bij de Verenigde Naties.

Lily BOEYKENS
(foto : verzameling auteur).

Geboren als Liane Boeykens in Dendermonde op 21 maart 1930 als dochter van August (1900-1974) en Maria van der Cruyssen (1905-1989). Beide ouders waren afkomstig uit Dendermonde. Lily's moeder stamde uit een rijke familie en was heel streng en besloten opgevoed. Lily's vader was zijn loopbaan begonnen als klerk, maar had zich via examens opgewerkt tot gevangenisdirecteur. Het gezin woonde door de veelvuldige overplaatsingen van de vader in o.a. Oudenaarde, Dendermonde, Mechelen, Merksplas en Antwerpen. Het echtpaar had drie kinderen. Lily was de oudste, dan volgden Eric (1933-1995) en Luc (1935-1956). Beide broers stierven in verkeersongelukken. Luc, met een motor die hij net gekregen had voor zijn twintigste verjaardag. Eric werd samen met zijn vrouw Paulette Garrebeek doodgereden door een jonge dronken chauffeur op 24 november 1995. In 1955 trouwde Lily met Constant (Stan) Huygelen, veearts. Het echtpaar kreeg drie kinderen : Kerstin (1956), Els (1960) en Rudy (1961). Lily overleed in Antwerpen op 22 november 2005.